Lekcija 1: Bullying i cyberbullying

- 1.1 Podrijetlo i definiranje pojmova
- 1.2. Što je zlostavljanje i internetsko zlostavljanje?
- 1.3. Vježba za ponavljanje

1.1 Podrijetlo i definiranje pojmova

Svakodnevno mediji informiraju o potrebi suo?avanja s ozbiljnom pojavom me?u mladima: bullyingom. Veliki porast zlostavljanja, posebno u školama, naglašava važnost bavljenja ovim problemom, njegovog prou?avanja i razumijevanja kako bi se sprije?ilo da zlostavljanje u budu?nosti postane još ve?a društvena pošast.

Me?unarodna istraživanja

Prvo istraživanje o fenomenu vršnja?kog nasilja u školi razvilo se u Norveškoj i datira iz ranih 1980-ih, kada je Olweus (1983) proveo deskriptivno istraživanje norveške školske populacije, utvrdivši visoku u?estalost i ozbiljnost fenomena u svim dobnim skupinama.

Po?evši s ovim prvim istraživanjem, tijekom godina, diljem svijeta, istraživanja su bila usmjerena na istraživanje u?estalosti fenomena zlostavljanja. Na primjer, istraživanje u Engleskoj pokazalo je da se u?estalost vršnja?kog nasilja razlikuje izme?u razli?itih vrsta škola, s 19% u?enika osnovnih škola i 8% u?enika nižih srednjih škola koji su prijavili iskustva vršnja?kog nasilja (Whitney i Smith, 1993.). Me?utim, druga istraživanja u školama u Ujedinjenom Kraljevstvu pokazala su da su, kroz ?etiri polugodišta, intervencije protiv zlostavljanja bile povezane sa smanjenjem u?estalosti nasilja u školama zbog ?estih prijavljivanja incidenata (Smith i Sharp, 1994).

Tako?er, velike istraživa?ke studije u mnogim drugim zemljama, poput Australije, Belgije, Finske, Španjolske i Sjedinjenih Država, pokazuju da intervencije koje se provode u školama utje?u na razine zlostavljanja.

Što sve utje?e na pojavu zlostavljanja?

- **Dob -** pokazalo se da se u?estalost nasilni?kog ponašanja smanjuje kako su djeca starija. Me?utim, dok su pojave vršnja?kog nasilja sve rje?e, pove?ava se stopa njihove opasnosti i ozbiljnosti (Smith et al., 2008).

- **Spol –** pokazalo se da dje?aci sudjeluju u ve?em postotku incidenata nasilja nego djevoj?ice. Nasuprot tome, djevoj?ice koriste više oblika neizravnog nasilja (Björkqvist, 1994).

- **Mjesto –** pokazalo se ?esto zlostavljanje odvija u školama

- **Stabilnost uloga -** Uloge onih koji su uklju?eni u zlostavljanje obi?no ostaju stabilne tijekom vremena. To se odnosi i na zlostavlja?e i na mete (Menesini, 2000.).

Nasilni?ko ponašanje

Zlostavljanje je fenomen koji jednako poga?a i dje?ake i djevoj?ice. Izraz "bullying" doslovno zna?i "zastrašiti" i može uklju?ivati ??vrlo o?ito zlostavljanje ili suptilnije oblike zlostavljanja koji se ti?u ??podru?ja odnosa i djeluju kroz suptilnije i prikriveno isklju?ivanje. To je ?esto teže prepoznati vanjskim promatra?ima jer uklju?uje "psihološku" agresiju, a ne fizi?ko nasilje.

1.2. Što je zlostavljanje i internetsko zlostavljanje?

Što je zlostavljanje (bullying)?
Zlostavljanje je fenomen koji podjednako poga?a i dje?ake i djevoj?ice. Izraz "bullying" doslovno zna?i "zastrašiti" i može uklju?ivati ??vrlo o?ito zlostavljanje ili suptilnije oblike zlostavljanja. To je ?esto teže prepoznati jer uklju?uje "psihološku" agresiju, a ne fizi?ko nasilje.
U smislu zakona, pojam "zlostavljanja" ozna?ava agresiju ili opetovano uznemiravanje, od strane jedne osobe ili grupe ljudi, prema jednoj ili više žrtava, kako bi se kod njih izazvali osje?aji tjeskobe, straha, izolacije ili marginalizacije, kroz uznemiruju?e postupke ili ponašanje, fizi?ki ili psihi?ki pritisak i nasilje, poticanje na samoubojstvo ili samoozlje?ivanje, prijetnje ili ucjene, kra?u ili štetu, uvrede ili ismijavanje zbog rase, jezika, vjere, seksualne orijentacije, politi?kog mišljenja, fizi?kog izgleda i društvenog statusa žrtve.

Što je internetsko zlostavljanje (cyberbullying)?
U smislu zakona, pojam "cyberbullying" ozna?ava svako ponašanje ili ?in, ?ak i ako se ne ponavlja, a koji je po?injen korištenjem telefona, interneta, razmjenom izravnih poruka, društvenih mreža ili drugih platformi. To tako?er zna?i stvaranje, objavljivanje i online širenje (putem mreže, chat soba, blogova ili foruma) slika, audio ili video zapisa ili drugih multimedijskih sadržaja, napravljenih u svrhu vrije?anja ?asti, pristojnosti i ugleda jednog ili više žrtava, kao i kra?a identiteta i lažno predstavljanje u?injeno ra?unalnim putem radi stjecanja i manipulacije osobnim podacima ili objavljivanja informacija štetnih za ?ast, pristojnost i ugled žrtve.”

https://www.youtube.com/embed/pDG1-BCZvTE

Zna?ajke zlostavljanja

Namjera je jedna od glavnih karakteristika maltretiranja. Zlostavljanje je *zamišljeno* kao na?in stjecanja prednosti, društvenog prestiža i osobnog zadovoljstva preko drugih. Pojedinac-nasilnik dobiva zadovoljstvo ili prednost od vrije?anja, napada ili ponižavanja osobe na koju je ciljao, unato? o?itoj patnji te osobe.
Ponavljanje **incidenta** je obilježje zlostavljanja, pri ?emu se interakcije zlostavljanja mogu ponavljati ili se mogu snimati i dijeliti na internetu/putem društvenih medija.
Tako?er postoji izrazita **asimetrija mo?i** me?u uklju?enima: nasilnik je netko tko ima ve?u mo? od mete, zbog dobi, snage, veli?ine, spola kojem pripada (op?enito je muškarac ja?i od žene), ili popularnost unutar grupe vršnjaka.
Nadalje, **osjetljivost žrtve** na pretrpljeno nasilje, shva?ena kao ranjivost, uzrokuje da ista pokaže fizi?ke ili psihi?ke karakteristike koje je ?ine ranjivijom. Ponekad to navodi druge na pomisao da mete zaslužuju biti žrtve jer se ?esto ponašaju provokativno i/ili "druga?ije" od svojih vršnjaka. Podržavanje ove misli može dovesti do "okrivljavanja žrtve" što može dodatno pove?ati izazove onih koji su mete nasilja.
Poja?ano, tu je i **faktor oglašavanja ?ina,** odnosno težnja da osoba koja vrši nasilni?ko ponašanje o incidentu sazna što više. To se radi kako bi se zadobilo "poštovanje" i "popularnost", te kako bi se održala

konstantna razina mo?i da se drugima usadi osje?aj straha.

Prisutnost interneta može dovesti do komunikacije s drugima na daljinu, što može stvoriti dojam da su radnje naizgled bez posljedica. Interakcije mogu dovesti do impulzivnog, površnog i ponekad štetnog ponašanja prema drugima na internetu. Cyberbullying je primjer za to: jednostavno je dijeliti komentare i/ili fotografije na društvenim mrežama. Me?utim, to može dovesti do toga da neki pojedinci budu meta zlostavljanja ili zastrašivanja na internetu.

INTERNETSKO ZLOSTAVLJANJE

"Cyberbullying" je svako ponašanje ili ?in, ?ak i ako se ne ponavlja, koji je po?injen korištenjem telefonske mreže, interneta, razmjene trenutnih poruka, društvenih mreža ili drugih telemati?kih platformi. Tako?er zna?i stvaranje, objavljivanje i online širenje (putem mreže, chat soba, blogova ili foruma) slika, audio ili video zapisa ili drugih multimedijskih sadržaja, napravljenih u svrhu vrije?anja ?asti, pristojnosti i ugleda jednog ili više žrtve, kao i kra?u identiteta i lažno predstavljanje koje se provodi ra?unalnim putem u svrhu stjecanja i manipuliranja osobnim podacima ili objavljivanja informacija štetnih za ?ast, pristojnost i ugled žrtve."

Novi zakoni iz 2017. definiraju internetsko nasilje kao "bilo koji oblik pritiska, agresije, uznemiravanja, ucjene, uvrede, klevetanja, kra?e identiteta, izmjene, nezakonitog stjecanja, manipulacije, tretmana povreda osobnih podataka na štetu maloljetnika, izvršena elektroni?kim putem, kao i širenje internetskih sadržaja koji se ti?u jednog ili više ?lanova obitelji maloljetnika, a ?ija je namjerna i pretežita svrha izolacija maloljetnika ili skupine maloljetnika teškim zlostavljanje, , zlonamjerni napad ili ismijavanje".

Provodi se s ciljem vrije?anja, narušavanja ugleda, utjerivanja straha kod nekoga, stjecanja popularnosti u skupini ili jednostavno zabave ili razbijanja dosade. Rije? je, dakle, o namjernom maltretiranju koje se provodi na trajan i sustavan na?in, na štetu iste, odnosno njih samih, osobe/a, u kojem postoji situacija neravnoteže snaga, gdje mo?nici, virtualni u ovome slu?aju, vršiti ga na štetu onih koji su slabiji. Putem weba, publika koja svjedo?i uznemiravanju je eksponencijalno brojna i stoga je društvena povratna informacija koja slijedi još brža i optere?uju?a, ako je klevetni?ka. Iz tog razloga meta ?esto razvija paranoidne misli jer vjeruje da su i u njegovoj odsutnosti glasine na mreži o njoj neprekidne, kontinuirane i stalne.

Širok pristup ra?unalima i pametnim telefonima može dovesti do velikih koli?ina online interakcija i angažmana me?u mladima. Po?initelj zlostavljanja i meta odvojeni su ekranom ra?unala ili zaslona pametnog telefona: to onemogu?uje potpuno razumijevanje koliko je bolno ono što žrtva trpi ili koliko je ozbiljna radnja koju provodi internetski zlostavlja?. Dijeljenje fotografija, videozapisa ili privatnih podataka žrtve bez pristanka, širenje tra?eva putem tehnoloških alata i sredstava poput mobilnog telefona ili e-pošte ili provedba opetovanih prijetnji usmjerenih žrtvi, samo su neki od primjera akcije cyberbullyinga.

https://www.youtube.com/embed/vtfMzmkYp9E

GLAVNE ZNA?AJKE

Mogu?nost posjedovanja anonimnog identiteta otežava ulaženje u trag po?initeljima zlostavljanja i otežava medijaciju. Jednostavnost pristupa mreži tako?er omogu?uje da materijali postavljeni online kruže **tiho** i bezuvjetno bez **vremenskih ograni?enja** te da dugo ostanu na web stranicama. U ovoj situaciji, psihološki

mehanizam **moralne neangažiranosti** (Bandura, 2002.) može biti ono što tjera internetskog zlostavlja?a da nastavlja napadati metu. Ono što se naziva "dehumanizacija žrtava" doga?a se kada se internetski zlostavlja? na kraju ogradi od nezadovoljstva koje bi im bilo prouzro?eno. Ovo izravnavanje empatije, (shva?eno kao sposobnost da se "navu?e cipele drugoga"), usporava ili blokira razumijevanje patnje drugih ili posljedica njihovih postupaka prema osobi koja je meta. Zapravo, kod internetskog zlostavljanja, nepostojanje stvarnog kontakta izme?u nasilnika i ciljane osobe (kontakt licem u lice) olakšava i poja?ava dehumanizaciju. Nadalje, odsutnost prostornih i vremenskih ograni?enja omogu?uje pojavu da se širi posvuda i beskona?no tijekom vremena, dok nevidljivost i mogu?nost stvaranja lažne osobnosti i virtualnog identiteta omogu?uje internetskom nasilniku pove?anje vlastite mo?i: tako?er iz tog razloga razina dezinhibicija je visoka, što dovodi do druga?ijih obrazaca radnji ili ponašanja od onih koje bi ?inili u stvarnom životu. Zapravo, mogu?nost da budete "druga osoba" na internetu može oslabiti eti?ka ograni?enja. Nadalje, nepostojanje odnosa i znanja s drugom osobom dodatno poja?ava ovaj ?imbenik: u nekim slu?ajevima internetsko zlostavljanje može uklju?ivati ljude koji se zapravo ne poznaju.

Razlika izme?u zlostavljanja i internetskog nasilja

Iako govorimo o dva štetna fenomena koji štete dobrobiti drugih ljudi, postoje višestruke i bitne razlike izme?u bullyinga i cyberbullyinga. Op?enito, akteri u zlostavljanju dobro su definirani i predstavljaju ih zlostavlja?, navija?i, meta i promatra?i. Zlostavlja?i se ?esto razvijaju izme?u ljudi iz iste škole ili iste tvrtke, izme?u ljudi koji se me?usobno poznaju. Zapravo, epizode se ?esto doga?aju u razredu, školi, u sportskim grupama i odvijaju se u to?no odre?eno vrijeme: tijekom odmora, na putu od ku?e do škole, u svla?ionicama sportskog centra. U ovom fenomenu evidentna je potreba nasilnika da se u?ini "vidljivim", da bude u središtu pozornosti: stupanj dezinhibicije "nasilnika" u tim slu?ajevima ?esto ovisi i o grupnoj dinamici. Nasilnik provodi agresiju, bez obzira na posljedice svojih postupaka koje izazivaju patnju kod „žrtve“.

Što se ti?e cyberbullyinga, s druge strane, ljudi iz cijelog svijeta mogu biti uklju?eni, ?ak i oni koji se ne poznaju. Materijal se može dijeliti po cijelom svijetu i kružiti webom u bilo kojem trenutku, ?ak i ostati na stranicama dulje vrijeme. U ovom fenomenu zlostavlja? zapravo provodi stvari koje bi u stvarnom životu bile ograni?enije, možda i zato što je njegova mo? više pove?ana nevidljivoš?u i ?injenicom da ne može konkretno vidjeti u?inke njegovih postupaka/djela. Studija koju su proveli neki znanstvenici istaknula je da se oni koji su doživjeli izvanmrežno zlostavljanje mogu uklju?iti kao agresori na mreži, mijenjaju?i uloge u ta dva konteksta, možda vo?eni anonimnoš?u i željom za osvetom (Ybarra i Mitchell, 2004.).

1.3. Vježba za ponavljanje

Opišite dvije glavne karakteristike zlostavljanja:

_____

Opišite situacije koje nisu maltretiranje iako možda tako izgledaju:

_____